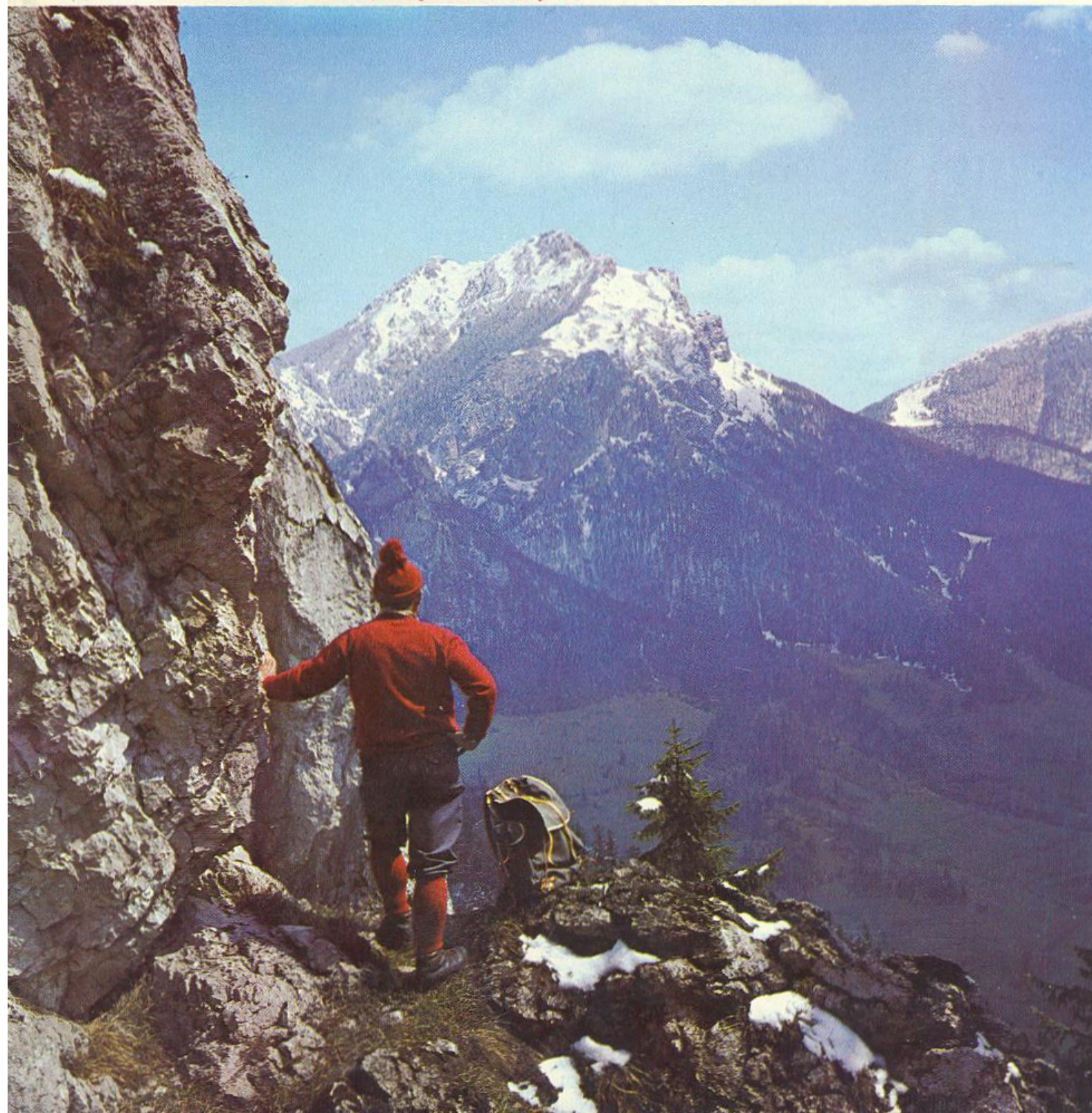

krásky slovenska

ROČNÍK LIII

MAKALU 1976 ^{12/76} → str. 536

KČS 5,—

EXPEDÍCIA MAKALU - 1976

IVAN GÁLIFY

Dve nákladné autá Tatra 148 opúšťali 20. januára 1976 Staromestské námestie v Prahe, aby sa vydali na 10 000 km dlhú cestu do Nepálu. Expedícia do Himaláji na piaty najvyšší vrch sveta, Makalu 8481 m, sa začala. O jej priebehu budú hovoriť nasledujúce riadky.

Hoci o uskutočnení druhej expedície na Makalu sa začalo hovoriť hneď po návrate z neúspešnej expedície roku 1973, predsa práce na príprave ďalšieho podujatia akosi ustrnuli. Expedičná rada Československého horolezeckého zväzu za pomoci čs. experta v Nepále, Ing. Wiednera, vybavila začiatkom roka 1975 povolenie výstupu na predmonzúnové obdobie roku 1976. Veľakrát sa materiály a rozpočty prepracovávali, až ich nakoniec 14. októbra 1975 Predsedníctvo ÚV CSTV schválilo. Začal sa kolotoč. Za tri mesiace bolo treba dať dohromady celú expedíciu, zabezpečiť výrobu kompletného oblečenia, obuvi, vybavenie stanov pre základný tábor, pre výškové tábory, vybavenie pre šerpov, základné súčiastky výstroja pre nosičov, takmer 5 ton potravín, a k tomu ešte dve nákladné autá Tatra 148. Za tie tri mesiace som bol doma iba veľmi málo.

Zo širšieho kádra reprezentantov boli nominovaní nasledujúci účastníci: Ivan Gálify, vedúci, MUDr. Jaromír Wolf, zástupca vedúceho a lekár, MUDr. Leoš Chládek, hlavný lekár expedície, JUDr. Vlado Ondruš, kameraman, František Dostál, asistent kameramana, Zdeněk Brabec, Ján Červinka, vedúci dopravy, Ing. Ivan Fiala, Milan Kriššák, Ing. Milo Neumann, Igor Novák, Michal Orolín, Miloslav Pelc, Ing. Leo Páleníček, Ing. Jozef Psoška, Vlado Petrik, Karel Schubert, Ing. Sylvo Talla.

V skladišti expedície na Strahove od polovice decembra 1975 sa začal zhromažďovať materiál: oblečenie, výškové stany, časť spacích vriec nám vyrobil podnik Fatran, OPP Lipt. Mikuláš, topánky na pochod Botana Skutěč, výškové topánky pre šerpov Podtatran, obuvníctvo Poprad. Obuv pre účastníkov zn. Galibier, model „Makalu“, sme objednali z Francúzska.

Po skúsenostiach spred troch rokov chceli sme predísť problémom s nosičmi pri prechode cez sedlá

Barun. Pre 250 nosičov sme obstarali obuv (polotrampky), ponožky, slnečné okuliare a igelit do dažďa. Prechod cez Barun je zaťažkavou skúškou. Ide sa prevažne po snehu a v zlom počasi, preto sme museli všetko pripraviť tak, aby sa vyskytlo čo najmenej ťažkostí. Obaly, ako pri predchádzajúcich expedíciách, nám vyhotovili v Brněnských papírňach, kovové debničky na osobný výstroj zas v Považských strojárnach. Obstarávali sme, kde sa dalo, aby bolo všetko včas pripravené na balenie. Potraviny sme obstarali od výrobných podnikov v celej republike a možno povedať, že najmä v podnikoch na Slovensku sme našli veľké pochopenie.

Od 10. januára začalo sa balenie materiálu, preclievanie a príprava pre transport. Debny boli balené po 30 kg, aby sa nemuselo prebaľovať pri začatí pešieho pochodu.

PREPRAVA ÚČASTNÍKOV A TRANSPORT MATERIÁLU DO NEPÁLU

Na začiatku som spomenul, že odchod áut zo Staromestského námestia bol 20. januára. Na autách však bolo treba ešte urobiť nejaké úpravy, a tak odchádzali až odpoľudnia nasledujúci deň. Za niekoľko hodín potom v obci Daskabat pri Olomouci jedno auto havarovalo. Situácia sa opäť skomplikovala. Opravy sa ujal podnik Regena, Bratislava. Pracovníkom tohto podniku sme zaviazaní vďakou, že zdržanie nebolo veľké a za desať

Na str. 533. Karel Schubert na vrchole Makalu. – Milan Kriššák na vrchole Makalu. – II. tábor vo výške 6200 m. – Výstup k južnému vrcholu vo výške 7900 m. – Nad V. táborom 7850 m. – Pohľad z vrcholu Makalu na Everest (vpravo) a Lhotse. FOTO MILAN KRIŠŠÁK

dni autá mohli pokračovať v ceste. Autami odišli šiesti účastníci: Červinka, Fiala, Páleníček, Kriššák, Talla, Pelc. Trasa cesty viedla cez ZSSR do Iránu, Afganistanu, Pakistanu a cez Indiu do Nepálu. V prudkej zime cesta pre autá bola mimoriadne zlá. Poľadovice a sneženie ich sprevádzali až do Iránu. Pri prechode hraníc do Iránu mali viac ako týždeň zdržanie. Zapríčinil ho nový predpis, podľa ktorého na prechod hraníc treba osobitné povolenie od správy pohraničných vojsk. Predpis nadobudol platnosť iba krátko predtým, takže sme o ňom nevedeli. Podobná situácia vznikla ešte v Afganistane a Indii, a tak to, čo chlapci získali jazdením vo dne i v noci, stratili čakaním na hraničných priechodoch. Ale, ako to už býva, nič nejde celkom ľahko, no nakoniec sa to podarí. Naše autá konečne druhého marca prišli do Nepálu.

V NEPÁLE

V Káthmándú bolo treba zabezpečiť veľa vecí ešte pred príchodom účastníkov, preto sme odleteli s dr. Wolfom 14. februára do Nepálu. O tri dni neskôr priletela zostávajúca časť výpravy do New Delhi, kde mali počkať na autá a nimi prísť do Nepálu. Pre veľké zdržanie sa skoro dva týždne čakali na čs. veľvyslanectve.

Dva týždne pred našim príchodom do Nepálu nepálska vláda vydala „Nové pravidlá pre horolezecké expedície“. Upravovali vzťah expedícií k šerpom a nosičom. Niektoré predpisy sprísnil. Nás sa bezprostredne týkalo zvýšenie cien: za povolenie výstupu na vrch, zvýšenie platov šerpov, pomocného personálu a nosičov. Zvýšila sa aj poisťná suma, na ktorú musí expedícia poistiť šerpov pred odchodom do hôr. Táto okolnosť otriasla trocha našou pokladnicou, no bolo treba prispôbiť sa okolnostiam.

Na nepálskom Ministerstve zahraničných vecí nám prideliť spojovacieho dôstojníka p. V. J. Bhatta, ktorý sprevádzal expedíciu za jej pobytu v horách. Šerpov sme si zabezpečili prostredníctvom „Himalayan Society“ a ako sirdar mal s nami ísť Ang Temba. V čase našej expedície pred tromi rokmi bol chorý. Je to dobrý organizátor a má autoritu u nosičov. Dr. Wolf všetkých šerpov lekársky vyšetril a nechal si zhotoviť aj röntgenový snímok pľúc Anga Tembu. Všetci boli zdravotne v poriadku a môžeme povedať, že sme boli s nimi veľmi spokojní po celý čas expedície. Pri vybavovaní úradných záležitostí nám veľmi pomáhal Ing. Wiedner, ktorý tam už šesť rokov pracuje. Veľmi dôležité je spojenie expedície so svetom. Nie je to vždy jednoduché, a najmä nie pri takej vzdialenej hore,

akou je Makalu. Tento problém vyriešil Ing. Wiedner. Zapožičal nám jednu zo svojich vysielaciek, ktorými je spojený so svojimi pracoviskami, roztrúsenými po celom Nepále. Takto sme mohli denne v dohovorenom čase volať z hôr do Káthmándú. Spojenie bolo výborné. Veľakrát nám pomohlo riešiť zložité situácie a vysielaczkou sme odosielali aj správy pre tlač o postupe expedície.

Tohto roku vláda Nepálu povolila po prvý raz dve expedície na jednu horu v tom istom termíne. Okrem nás prišla na Makalu aj španielska expedícia z Barcelony. Jej cieľom bol výstup na Makalu východným hrebeňom. Aby nenastali komplikácie pri transporte (nedostatok nosičov, častejšie štrajky a pod.), dohodli sme sa, že naša expedícia nastúpi na pochod prvá, pretože aj povolenie dostala prvá. V čase, keď sme o tomto rokovali, ani oni, práve tak, ako aj my, nevedeli, kde sa ich auto s materiálom nachádza. Ich auto prišlo o niečo neskôr ako naše autá. Mali ťažkosti s nosičmi, a tak do hôr prišli až dva týždne po nás.

Pri expedícii roku 1973 sme začínali pochod z mestečka Dharan Bazar blízko indických hraníc. Aby sme ušetrili aspoň časť namáhavého pochodu, rozhodli sme sa dopraviť materiál na úseku do Tumlingtaru letecky. Ušetrili sme tak sedem dní pochodu a určité starosti s nosičmi. Keď sme to zráтали finančne, vyšlo to rovnako. 5. a 6. marca sme všetok materiál dopravili letecky do Tumlingtaru. Niekoľko dní predtým sme poslali šerpov zabezpečiť nosičov, a tak sa už na poludnie 6. marca mohla pohnúť karavána 265 nosičov. Za šesť dní pochodu sme prišli bez problémov do dediny Bungin. Pochodovali sme denne 8–10 hodín. O celý transport sa starali šerpovia. Dvadsaťe storočie preniká aj do najzapadlejších kútov Himaláji. Transistorové rádiá, magnetofóny a šerp, ktorý si pred tromi rokmi robil pri rátaní nosičov čiarky, teraz len stláča tlačidlá na miniatúrnej japonskej počítačke.

V Bungine bol deň odpočinok. Tu sa začala horšia časť cesty, prechod cez priesmyk Barun (4200 m), ktorý je už od 3300 m pod snehom. Nosiči tu dostali obuv a ostatné náležitosti. Zdalo sa, že všetko aj ďalej pôjde dobre. Ale po dvoch dňoch pochodu, v mieste zvanom Kouma la (sedlo hlucháňov), predsa len nosiči začali štrajk. Jeho hlavným motívom bol strach niektorých nosičov, ktorí odmietli v tvrdom, miestami strmom snehu pokračovať v ceste. Nakoniec niečo urobili peniaze, niečo ich vlastná hrdosť a karavána sa pohla ďalej. Iba niekoľko sa ich vrátilo, a tak bez vážnejších komplikácií sme sa s celým vybavením expedície blížili do základného tábora. Podmienky v teréne boli kruté. Sneženie, zima, vietor. Bolo vidieť, že sme prišli do hôr o desať dní skôr, ako pri predchádzajúcej expedícii. Základný tábor sme vybudovali 20. marca 1976 vo výške 4830 m na tom istom mieste ako pred tromi rokmi.

BUDOVANIE TÁBOROV

Deň po postavení základného tábora začal transport materiálu do I. tábora. Aby sa na tomto dlhom a namáhavom úseku urýchlila vynáška, ponechali sme si 25 nosičov, ktorí za tri dni povynášali do výšky 5700 m takmer tonu materiálu. Cesta do I. tábora nejde po ľadovci, a tak ju mohli absolvovať aj slabšie vstrojené nosiči.

Členovia družstva boli rozdelení do troch skupín, ktoré boli výkonnostne na rovnakej úrovni. V skupinách boli starí i noví členovia expedície. Skupiny pracovali samostatne a každá mala pridelených dvoch šerpov, ktorí pomáhali vynášať materiál. Samostatnú skupinu tvorili filmári. K nim bol natrvalo pridelený Ján Červinka, ako pomoc pri vynášaní materiálu a ochranca v horolezeckom teréne.

Nestále počasie, ktoré nás sprevádzalo na ceste do hôr, trvalo aj naďalej. Mysleli sme si, že je to asi preto, že sme skoro prišli pod Makalu. Predpokladali sme, že situácia sa zlepší v apríli. V apríli však denne odpoľudnia snežilo a teplota v základnom tábore cez noc klesla na -8° až -10°C , čo nesmierne sťažovalo budovanie výškových táborov. Hoci sme výstupovú trasu pred tromi rokmi poznali až do výšky 7900 m, veľa nám to nepomohlo. Staré laná, ktoré sme tu v dĺžke takmer 4000 m zanechali, bolo možné iba v malej miere bezpečne použiť. Laná na ľadovej stene medzi I. a II. táborom boli pol metra zamrznuté v ľade a na povrchu ich bolo vidieť len na niektorých miestach. Laná na skalných úsekoch boli zas potrhane od padajúcich skál, alebo častými víchricami predraňované o skaly. 10.–12. apríla silná víchrica v oblasti Makalu nám zničila tri výškové tábory. Prevažná časť stanov bola tak potrhane, že ich nebolo možné opraviť. Najveternejšie miesto bol III. tábor, kde po víchrici chlapi vykopali v ľadovom poli jaskyňu, aby tu bolo možné vôbec bývať. Budovanie výškových táborov a zabezpečovanie výstupovej trasy trvalo do 24. apríla. Jednotlivé tábory boli rozmiestené takto: I. – 5700 m, II. – 6200 m, III. – 6700 m, IV. – 7300 m, V. – 7800 m. Postavením piateho tábora sa však ešte nezačínal útok na vrchol.

ÚTOK NA VRCHOL

Bolo treba dokončiť výstup pilierom na Južný vrchol Makalu 8010 m. Hoci cesta bola známa sto metrov pod Južný vrchol, predsa zvyšný úsek ešte pripravil neprijemné prekvapenie v podobe hladkej skalnej platne. Družstvo Talla – Petrik dosiahlo 4. mája Južný vrchol Makalu. Výstup sa uskutočnil z V. tábora za stále sa zhoršujúceho počasia. Vladovi Petrikovi pritom omrzli nohy a nebol schopný ďalšej činnosti. Niekoľko dní po zostupe

priletel do základného tábora vrtuľník s lekárom španielskej expedície. Ním odletel Vlado do Káthmándú, kde sa liečil do nášho návratu z hôr.

Koncom apríla a začiatkom mája boli opäť silné víchrice, ktoré sťažovali zásobovanie táborov. Blížil sa útok na vrchol, určený na 14. mája. Boli zostavené dve vrcholové družstvá: Psoťka – Talla a Kriššák – Orolín. Prvé družstvo sprevádzali dvaja šerpovia, druhé Schubert a jeden šerpa. Plán útoku rátať s vybudovaním ešte jedného, šiesteho tábora v sedle za Južným vrcholom, vo výške 7900 m. Hrebeň z Južného vrcholu do sedla mal asi 800 m a bol technicky náročný. V deň útoku na vrchol mala na Južnom vrchole zabezpečovacia skupina Fiala – Červinka sledovať postup a filmovať. Družstvá mali postupovať za sebou, s denným odstupom.

12. mája z V. tábora vystúpilo družstvo Talla – Psoťka a šerpovia na Južný vrchol, odkiaľ začali zostupovať po hrebene do sedla. Asi po 100 metroch šerpovia odmietli pokračovať v ceste pre veľké ťažkosti a exponovanosť terénu. Zložili materiál a vracali sa späť. Psoťka s Tallom postavili na malej plošine hrebeňa stan a prečkali v ňom noc. Nasledujúci deň začali prenášať materiál do sedla. Keď sa vrátili späť do stanu, čakalo ich tam druhé družstvo. Kriššák sa necítil dobre, a tak sa so Schubertom a šerpom vrátil dole. V stane na hrebene (8000 m) zostalo trojčlenné družstvo. Po rozhovore o ďalšej taktike, dohodli sme sa, že nebudú presúvať tábor do sedla a zbytočne strácať sily, ale že zaútočia z tábora na hrebene. Pretože bol spln mesiaca, rozhodli sa, že o polnoci začnú liezť.

V noci začal duť silný vietor, pri ktorom omrzol Psoťka. Keď žiadny pokus zahriať sa nepomohol, vrátil sa späť do stanu. Orolín a Talla pokračovali v ceste ďalej. Ráno po šiestej bolo ich vidieť v sedle, ako stúpajú smerom k vrcholu. Postupovali veľmi pomaly. O pol deviatej sa začali vraciť. Nemali so sebou vysielaciu, a tak sme museli ešte niekoľko hodín čakať, až prišli do stanu, odkiaľ sa ozvali. Ustúpili pre hlboký sneh. Vo dvojici nebolo možné preraziť cestu k vrcholu. Po návrate dole Talla povedal: „Možno by sme sa na vrchol boli dostali, ale za tohto stavu snehu by sme sa určite neboli vrátili živí dole.“ Nasledujúceho dňa za mimoriadne zlého počasia, silného sneženia a vetra zostúpili všetci do základného tábora.

Dva dni silne snežilo. Lekári urobili zdravotné prehliadky a ošetrovali chorých. V stanoch sa diskutovalo o vrchole, či máme ešte šancu naň vystúpiť, alebo či sa máme zbaliť. Rádiom sme dostali z Káthmándú správu, že monzún zatiaľ nehrozí a v najbližších dňoch sa vraj začne zlepšovať počasie. V hlavnom stane na porade celého kolektívu 17. mája sa rozhodlo zopakovať útok. Opäť boli určené podporné, útočné a zabezpečovacie družstvá. Osemnásteho mája sa začal útok, ktorého vyvrcholenie bolo určené na 24. mája 1976.

K VRCHOLU MAKALU

Po prvom úspechu, keď sme 4. mája t. r. dokončili jeden z najťažších prvovýstupov v Himalájach a Sylvo Talla s Vladom Petrikom stáli na Južnom vrchole Makalu (8010 m), začal sa pripravovať útok na hlavný vrchol. Pôvodne bol plánovaný na 7. mája, ale sa neuskutočnil, lebo v horných táboroch ešte sme nemali vynesené dostatočné množstvo potrebného materiálu pre vrchol. Výstupovú trasu po Južný vrchol sme dôkladne zabezpečili fixnými lanami, a tak sme sa dostali na hrebeň, ktorým už liezli Japonci. Po hrebeni sme mali pokračovať ďalej. Vedúci expedície Ivan Gálfy určil vrcholové družstvá pred útokom na vrchol. Mal sa uskutočniť 12. až 14. mája. Družstvo pre prvý výstup tvorili Jožo Psočka a Sylvo Talla, pre druhý výstup Mišo Orolin a ja.

Sústredili sme sa v prvom tábore a postupne za podpory ostatných členov expedície a šerpov vystupovali sme do najvyšších táborov. 12. mája Psočka, Talla a dvaja šerpovia vystúpili na Južný vrchol a mali pokračovať ďalej. Šerpovia však odmietli pokračovať pre veľmi ťažký terén na hrebeni, ktorý bol nad ich horolezecké schopnosti. Vo výške 8000 m zanechali veci a zostúpili dole. Tam sme zriadili šiesty tábor. Orolin a ja sme postupovali vyššie, nasledoval nás K. Schubert s jedným šerpom až do šiesteho tábora. Pod piatym táborom nás ešte zdržovalo silné sneženie a lavíny, ktoré padali stenou. Vôbec sme na seba nedovideli a napreduvali sme s vypätím všetkých síl.

13. mája sa Psočka a Talla pokúšali o ďalší výstup, ale pre veľké množstvo čerstvého snehu a zimu museli sa vrátiť z polovice hrebeňa medzi Južným vrcholom a sedlom.

Popoludní sme sa všetci stretli v šiestom tábore. Pokúšame sa dôkladne postaviť stan, ale nedarí sa nám to a mne začínajú omrzáť ruky a nohy. Šiesty tábor je priamo na hrebeni, v stane je málo miesta, preto sa vzdávam ďalšieho výstupu a zostupujem dole. Necítim sa v takej forme, aby som mohol pokračovať ďalej.

14. mája o pol jednej v noci odchádzajú Orolin, Psočka a Talla po hrebeni vo výške 8000–7850 m do sedla, ale Psočka sa pre omrzliny na nohách vracia späť. Zostávajú teda dvaja a pokračujú vo výstupe. V sedle vo výške 7850 m je však veľmi veľa čerstvého snehu a dvaja nie sú schopní ním preraziť. Útok stroskotal, všetci zostupujeme do základného tábora.

16. mája už nikto nemal chuť ísť znova hore. Všetci sme značne vyčerpaní, veľa horolezcov je

chorých, najmä omrznutých. Považujem za veľký úspech, že na Južnom vrchole Makalu stálo 14 členov expedície, pretože doteraz na nijakom 8000-metrovom vrchole nestálo toľko ľudí z jednej expedície.

V základnom tábore uvažujeme o ďalších možnostiach výstupu a pripravujeme sa na rozhodujúci útok. Alebo sa niekomu z nás podarí vystúpiť na hlavný vrchol, alebo odídeme bez úspechu ako roku 1973, hoci teraz sme dokončili prvovýstup pilierom.

Po trojdňovom odpočinku sme pripravení na ďalší útok. Odpočinok bol krátky, ale nemáme na výber. Všetci zdraví musia ísť pracovať hore. Aj ja som medzi nimi. Zasa sme určili dve vrcholové družstvá a dohodli sme záverečnú spoluprácu so Španielmi tak, že pri zostupe z vrcholu použijeme ich výstupovú trasu, ale za protihodnotu v záverečnej fáze výstupu jeden ich člen pôjde s nami.

Prvé útočné družstvo odchádza 18. mája zo základného tábora. Sú v ňom Psočka, Schubert a ja. O deň neskôr pôjdu za nami Orolin a Talla.

20. mája sa zmenili vrcholové družstvá. Vichrica nám znemožňuje akúkoľvek činnosť a Talla pre bolesti v lýtku sa vzdáva účasti na konečnom výstupe. Večer, keď vichrica trochu prestala, pripojil sa k nám Orolin.

Na ďalší deň pri výstupe k štvrtému tábore sa vracia dole Psočka pre opakujúce sa omrzliny, a tak sme zostali iba traja.

Deň čo deň vystupujeme od tábora k tábore vyššie a vyššie. Mne sa ide veľmi dobre a myslím si, že v takej kondícii som ešte nebol. V piatom tábore sa lúčime so šerpami. Nechceli pokračovať, pretože zase fúkal silný vietor.

23. mája zavčasu ráno vychádzame z piateho tábora traja: Orolin, Schubert a ja. S Orolinom vystupujem veľmi rýchle po fixných lanách na Južný vrchol Makalu a na miesto šiesteho tábora z prvého útoku. Schubert sa trochu zdržal opravou kyslíkového prístroja. Balíme veci pre nový šiesty tábor, ktorý chceme postaviť bližšie k hlavnému vrcholu. Musíme si tam preniesť stan, spacie vrecia, varič, jedlo, kyslíkové prístroje. Všetko je to veľmi ťažké. Pri postupe hrebeňom sa nadväzujeme na laná a napredujeme všetci spoločne. Z hrebeňa občas zarieme dvoch Španielov, ktorí vystupujú na dohovorené miesto snehovými svahmi pod nami. Jeden má vystupovať s nami a druhý mu nesie väčšiu časť potrebných vecí na výstup. Pri zostupe hrebeňom do sedla chvíľami sneží a fúka silný vietor, hrebeň klesá až do výšky 7850 m. Zo sedla traverzujeme asi 50 m doprava, kde sa stretávame s členom

španielskej expedície Jorgem Camprubim a konečne môžeme zložiť ťažké plecniaky. Pod juhovýchodnou stenou Makalu, vo výške 7850 m, staviame iba jeden stan šiesteho tábora. Stena má výšku asi 550 m. Celý deň sme nejedli, nepili. Potom dlho varíme, aby sme sa nasýtili, a najmä napili tekutín. Ale je toho všetkého málo na uhasenie smädu štyroch vysušených hrdiel. Stan je pre štyroch veľmi malý, a tak sa skrčení tiesnime v spacích vreciach. Večer tri hodiny fúka silný vietor, musíme sa poriadne držať, aby nás neodfúkol aj so stanom. Dýchanie kyslíka z fľaš nás trochu vzpružilo, len škoda, že je ho málo, nevydrží po celú noc. S Orolinom si vymieňam poloprázdnu fľašu. Nemôžeme spať. Psychické zaťaženie je príliš veľké a kyslíka málo. Myslíme na zajtrajší výstup. Zodpovednosť, ktorú do nás vložil celý kolektív, je veľmi veľká a ťaživá. Raz som už podobné pocity zažil na Nanga Parbate roku 1971.

V noci 24. mája už o 1,30 hod. začíname si pripravovať jedlo a tekutiny. Bez nich nechce ísť nič dole hrdlom. Priatelia jedia salámu, slaninu, chlieb, sušienky a sladkosti. Ja si rozpúšťam vo vode dve vrecúška Vivasorbu a s veľkým sebazaprením ho pijem. Má nepríjemnú chuť. Vivasorb je prášok balený po 81 g a dáva sa chorým, ktorí nemôžu prijímať potravu ústami. Zavádza sa sondou do žalúdka, takže na chuti nezáleží. Jedno vrecúško predstavuje 3000 kalórií. Konečne o 4,45 hod. vyliezame zo stanu a začína sa najťažšie lezenie: Každý máme jednu fľašu kyslíka, ale nepoužívame ho hneď, lebo ho máme málo. Idem vpredu s Orolinom, za nami Španiel Camprubi a vzadu Schubert. Vystupujeme až pod skalno-ľadovú stenu a hľadáme možnosť ďalšieho výstupu. Vľavo po hrane to nejde, a tak traverzujeme vodorovne, na miesto, kde možno najvyššie vystupovať po snehu. Stúpame ďalších 150 m hore a zakladáme fixné laná na uľahčenie výstupu, ale najmä zostupu. Kyslíkové prístroje začíname používať o siedmej hodine až od výšky 8100 m. Postupne s Orolinom zakladáme až 270 m lán. Viac nemáme. Sneh nie je dobrý, miestami sa boríme po kolená. Laná sme upevnili na skaly trčiace zo snehu. Dýchanie kyslíka si dávkuje individuálne, no pri zastávkach ho odstavujeme, aby bola menšia spotreba. Sme už veľmi vyčerpaní, ale musíme ďalej, hore. Pretože nemáme laná, postupujeme strmým snehom ďalších 150 m so sklonom 45 až 50° a dosahujeme hrebeň, kde sa spájajú viaceré výstupové trasy. Na hrebene prichádzame pod 50-metrový skalný výšvih, kde nachádzame staré laná po predchádzajúcich expedíciách, ale sú v zlom stave. Vietor a skaly ich značne poškodili, rozodrali. Orolin dlho skúša liezť, ale ide to ťažko. Ja sa vraciam asi 30 m nižšie a leziem sprava po zvetranom skalnom rebre, za pomoci starých lán po japonskej expedícii. Nad skalným výšvihom, kde sa končia laná, stretávam sa zas s Orolinom. Oro-

Pod IV. táborom vo výške 7000 metrov
FOTO MILAN KRIŠŠAK

Lezenie vo výškach asi 8000 metrov
FOTO MILAN KRIŠŠAK

lin lezie vyššie po strmej platni, na ktorej je veľa snehu. Lezenie je ťažké a dochádza mu v prístroji kyslík. Vracia sa ku mne. Je mu zle a rozhoduje sa pre návrat. Prázdnu fľašu zahadzuje do snehu, odovzdáva mi vlajky pre vrchol a praje úspešný výstup. Neprehovám ho, lebo sám so sebou mám dosť starostí, aby som sa prinútil pokračovať vo výstupe. Medzitým prichádzajú Camprubi a Schubert. Orolin zostupuje, ale aj ja idem asi desať metrov nižšie a odrezávam zo starého lana, aby sme sa mohli v ťažkých miestach istíť. Po výstupe späť končí aj mne kyslík a zbavujem sa príťaže, prázdnej fľaše, veď už nie je na nič. Posielam dopredu Španiela. Vyliezol asi do polovice ťažkej stienky a zahadzuje kyslíkovú fľašu, lebo pri vydychovaní sa mu rosia okuliare a nevidí. Podarilo sa mu vystúpiť platňou. Pokračujem za ním a Schubert za nami. Pri prechádzaní okolo kyslíkovej fľaše, ktorú tam zanechal Camprubi, si všimam, že nie je celkom prázdna. Využívam možnosť dýchať umelý kyslík, beriem fľašu do pleciaka, zakladám si dýchaciu masku a ujímam sa vedenia. Všetci traja pokračujeme po hrebene. Fúka silný západný vietor. Aj Schubert už ide bez kyslíkového prístroja. Na hrebene je tvrdý sneh, vyfúkaný silným vetrom. Camprubimu omrzajú ruky, dávam mu pár rukavíc z ovčej vlny. Už vidíme vrchol. Prechádzame niekoľko snehových hrboľatých návejov, prerušovaných skalami. Asi 40 m pod vrcholom dochádza kyslík aj mne, ale nevzdávam sa. Po prezení posledných skál vystupujem o 16,25 hod. po snehovom kuželi na ostrý hrot vrcholu Makalu. Päť minút po mne na vrchole stojí aj Camprubi a o 16,50 hod. aj Schubert.

Som veľmi šťastný, že sa mi podarilo zakončiť dielo celého kolektívu expedície a môžem vztýčiť československú a nepálsku vlajku na vrchole. Máme tu veľa povinností. Musíme urobiť fotografie z vrcholu a okolia. Pri výmene filmu mi omrzajú ruky. Na vrchole zanechávam aj prázdnu kyslíkovú fľašu a odznak Horskej služby. Z vrcholu si zas odnášam staré vlajky, ktoré vyhrabávam zo snehu. Vrchol je taký ostrý a strmý, že sa naň nemôžem obidvoma nohami postaviť.

Ťažko opísať alebo povedať, čo všetko prežívam a cítim na vrchole, ale nemôžem sa celkom odovzdať pocitom, lebo musím myslieť aj na zostup, a ten nie je ľahký. Som vyčerpaný, smädný a hladný. Dvanásť hodín výstupu bez jedla a tekutín vykonalo svoje na našich organizmoch. Ale aj tak ešte sme schopní vnímať krásu pohľadu z vrcholu. Všade naokolo, kde len oko dovidí, samé hory. Na západe sú to Mont Everest a Lhotse, pyšné vrcholy, ešte vyššie ako ten, na ktorom stojím, na východe zas Kančenconga, 8585 m vysoká hora s viacerými vrcholmi a susednou Janu 7710 m. Dolu sa preválujú mraky a zastierajú výhľad na náš základný tábor, kde sme prežili veľa pekných chvíľ, ale aj

bezsených noci, plných obáv, či budeme úspešní.

O 17. hod. začíname zostupovať. Štyri metre pod vrcholom sú skaly a niekoľko z nich si beriem na pamiatku. Zostupujeme tesne za sebou k ťažkej platni, po ktorej sa všetci traja spúšťame po desaťmetrovom lane, až prichádzame na miesto nad výšvihom. Po starom lane zostupujeme do snehového sedielka na hrebene. Ťažkosti sa zmenšili, ale onedlho bude tma. Stopa po výstupe je zafúkaná, a pretože si myslím, že mám z nás trochu relatívne najviac síl, musím zostupovať ako prvý a robiť dobré stupy. Pri zostupe venujem maximálnu pozornosť strmému terénu, občas pozriem hore a vidím zostupovať Španiela. Stena sa vyššie lomí. Predpokladám, že zostupuje aj Schubert. Veľmi rýchle sa stmieva. Keď prichádzam k prvým lanám, je úplná tma. Som veľmi vysilený a nevnímam, čo sa okolo mňa deje. Najviac sa snažím rýchle zísť čo najnižšie. Od konca lán zostupujem rovno dolu a traverzujem v strmom snehovom svahu k šiestemu tábora, kde prichádzam po dvadsiatej hodine. Úplne vyčerpaný vliezam do stanu. Orolin mi podáva pripravený čaj. Trochu pijem, hrdlo mám suché a rozpraskané. Vliezam obutý do spacieho vreca, lebo nie som schopný vyzuť si topánky. O chvíľu už tvrdo spím. Až o tretej ráno začínam vnímať okolie. Zobúdza ma strašný smäd. Pery mám suché a krvavé. Jem trochu snehu, lebo nemáme nijaké tekutiny. Oveľa horšia je však skutočnosť, že sa nevrátil Schubert.

S Orolinom vyliezame zo stanu a pátrame po Schubertovi. Voláme do tmy. Vôkol je ticho, Karel sa nám neozýva. Nezostáva nám nič iné, ako počkať, kým začne svať. Už o šiestej voláme do steny a o siedmej sa nám zdá, že počujeme hlas. Nevie, či nemáme halucinácie, a preto volanie opakujeme. S hrôzou však zisťujeme, že Karel z nepochopiteľných príčin zostal vo výške 8300 m a tam bivakoval. Voláme, aby zostúpil dolu, ale naše slová zostávajú bez odpovede. Je 9,00 hod. Viac sme ho nepočuli. Hore vystúpiť nemôžeme, nemáme síl. Veď včera do týchto miest sme šli desať hodín s kyslíkom. Veľmi sme smutní, že nemôžeme pre Karla viac urobiť, ale musíme myslieť aj na vlastnú záchranu.

O desiatej hodine dostávame príkaz zdola, zostupovať! Nie sme schopní si pobaliť veci. Berieme vysielacku a niektoré drobnosti a o 10,10 hod. začíname zostupovať. Zostup sa komplikuje Orolinovým zápalom žíl na nohe. S vypätím všetkých síl a za pomoci priateľov z obidvoch výprav dostávame sa do základného tábora. Páleníček ešte vystúpil k šiestemu tábora, ale neobjavil po Karlovi nijaké stopy. Naša radosť z úspechu nie je stopercentná, ale urobili sme všetko, čo bolo v našich silách. Karel zostal vo výškach, ktoré mal tak rád.